

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

“România Durabilă” (SIPOCA 613)

Valurile de cercetare sociologică

RD27

ODD 2 In Depth

(septembrie 2021)

Narativ de sinteză și concluzii

Livrabil

luna noiembrie 2021

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin
Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020

SECRETARIATUL GENERAL
AL GUVERNULUI

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

A 27-a cercetare sociologică din cadrul proiectului “România Durabilă” SIPOCA 613, cu indicativul RD27, a avut drept scop continuarea măsurării la nivel detaliat, în adâncime („*in depth*”), a opiniei publice privind aspecte din cadrul celui de-al doilea Obiectiv de Dezvoltare Durabilă din cadrul Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030 (SNDDR 2030) – ODD 02 „Foamete zero”, focalizându-se pe teme: „Producția agricolă” și „Agricultura ecologică și produse tradiționale”.

Metodologie

Pe baza structurii obiectivelor de dezvoltare durabilă și a temelor de preocupare instituțională aferente acestora, așa cum sunt ele explicitate în SNDDR 2030 (pp. 37-41), echipa ARDA, împreună cu partenerii din cadrul SGG (DSG și DDD), a operaționalizat o listă de indicatori de opinie publică, pe următoarele teme de interes:

- Identificarea percepției populare asupra importanței agriculturii și producției agricole în România;
- Identificarea percepției populare asupra sprijinului pe care îl acordă statul pentru agricultură și producția alimentară în România;
- Identificarea percepției cetățenilor asupra obiectivelor din Strategia Orizont 2030 legate de agricultura și producția alimentară în România.

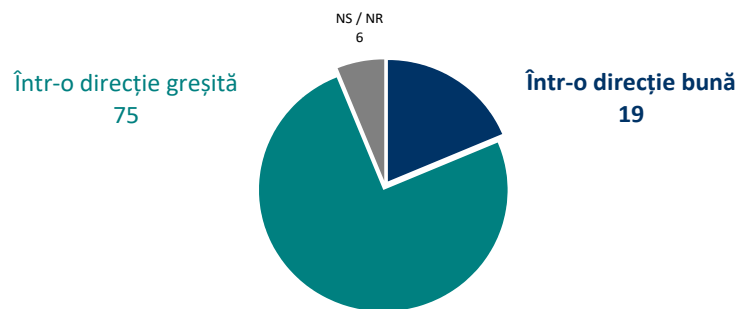
ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

1. Climatul social general

Q01 DIRECȚIA LUCRURILOR

Q01. În general, considerați că România în momentul de față se îndreaptă într-o direcție bună sau într-o direcție greșită?

La întrebarea privitoare la climatul social general din Barometrul RD27 (septembrie 2021) se constată accentuarea degradării acestuia în comparație cu Barometrul precedent. Dintre respondenți, 75% consideră că România se îndreaptă într-o direcție greșită și doar 19% într-o direcție bună.

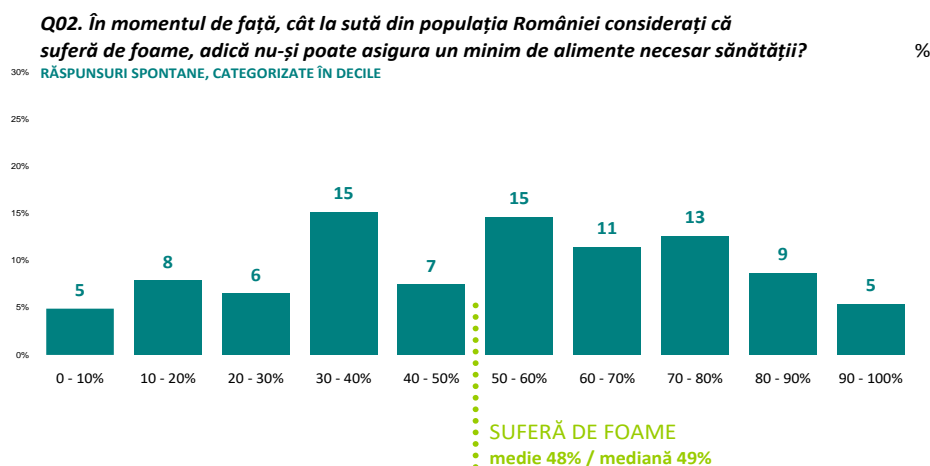
Cauza este, cel mai probabil, consecința disputelor politice excesive din cadrul Guvernului, suprapuse peste nervozitatea cauzată de noul val al pandemiei COVID-19. Subliniem, în continuare, că starea de spirit generală a oamenilor se reflectă și în aprecierile asupra problemelor sectoriale pe care le analizăm în acest proiect.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

2. Percepții asupra agriculturii și producției agricole în România

În imaginarul istoric românesc există un paradox. Pe de o parte, România a fost întotdeauna socotită o țară mănoasă, în care hrana era pe cât de abundentă, pe atât de variată. Pe de altă parte, a existat mereu teama de foamete, teama de a nu avea „o bucată de pâine”. Amândouă aceste percepții au un temei – țara are, într-adevăr, un potențial agricol foarte mare, dar acesta a fost, în multe perioade istorice, exploatat prost sau inechitabil.

Răspunsurile la întrebarea Q02, „cât la sută din populația României suferă de foame?”, se distribuie relativ neuniform. Atât media, cât și mediana decilelor sunt foarte aproape de 50%. Din datele obținute în celelalte cercetări, în acest moment, doar sub 20% dintre români sunt în stare de sărăcie gravă, adică în pericol de a suferi de malnutriție/foame. Se observă două maxime relative, la 10-20% și la 30-40%, care corespund, primul, cu categoria „săracilor”, și al doilea, cu categoria „precarilor”, a celor aflați în pericol de sărăcie. Deci, aceste maxime au o relevanță și în plan obiectiv. Valorile ridicate de dincolo

ROMÂNIA DURABILĂ

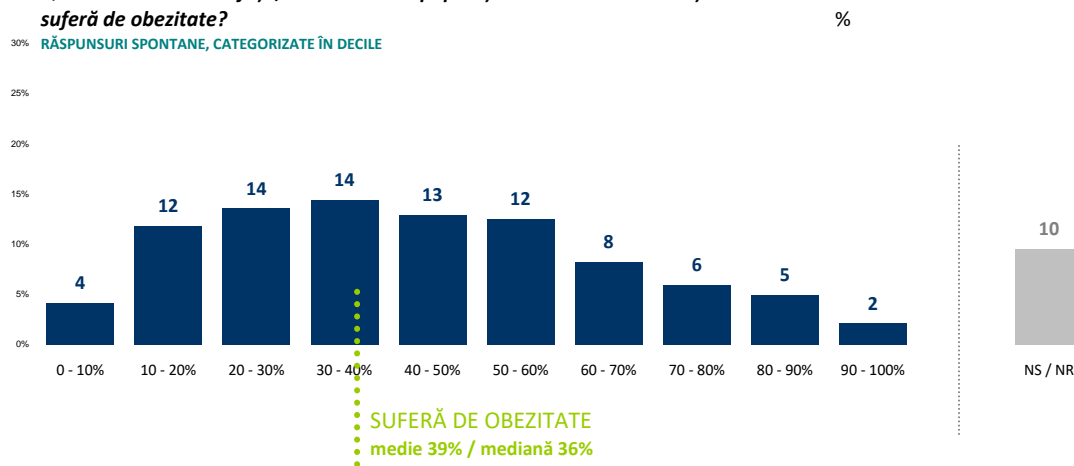
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

de pragul de 50% sunt în mod evident foarte subiective și se leagă, mai degrabă, de percepția sărăciei endemice a românilor într-o lume (Europa) văzută ca prosperă și „bine întocmită”.

„Foamea” percepută de majoritatea respondenților este, de fapt, o foame abstractă, a comparației cu „ceea ce ar putea fi”.

Q03. În momentul de față, cât la sută din populația României considerați că suferă de obezitate?

30% RĂSPUNSURI SPONTANE, CATEGORIZATE ÎN DECILE

Popular, omul sănătos trebuie să fie „gras și frumos”. Cu alte cuvinte, în România nu este încă bine conștientizat faptul că obezitatea își are originea într-o disfuncție și poate degenera, la limită, într-o maladie gravă. La nivelul percepției generale, un om gras este un om bogat, care-și poate permite să mănânce bine. În anumite medii, este chiar rușine să fii slab: asta înseamnă fie că omul respectiv este sărac, fie că e bolnav.

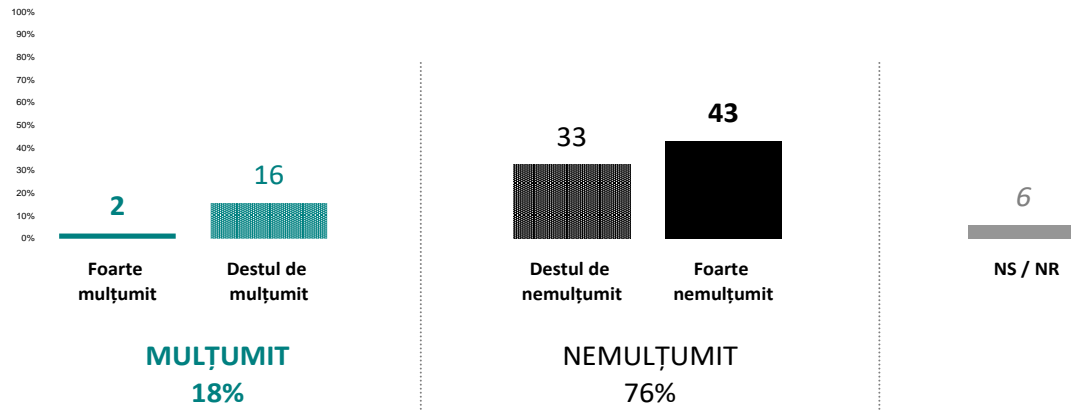
Pe de altă parte, cei mai mulți români nu au o imagine și niște criterii clare despre cum arată o persoană obeză. Tendința este de a eticheta drept „obeză” orice persoană supraponderală.

Distribuția rezultatelor de la întrebarea Q3 arată astfel mai degrabă percepția „îndestulării”.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q04. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind agricultura, în general?

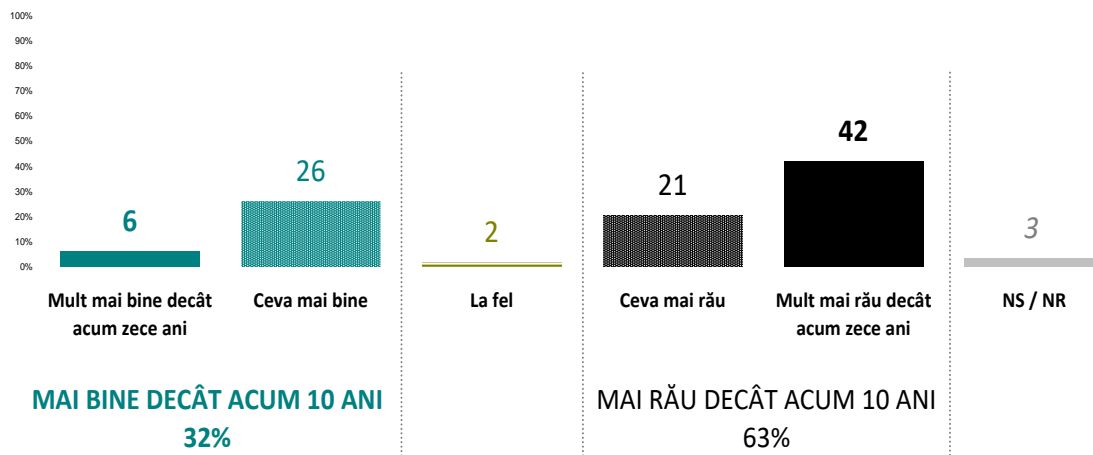
Și la întrebarea Q4, ca la toate întrebările de tipul „cât de mulțumit sunteți de activitatea statului român privind...”, distribuția răspunsurilor este negativă. Scorul net este de -58 pp și, mai ales, este relevant faptul că majoritatea răspunsurilor se încadrează la „foarte nemulțumit” (43%).

Rezultă o percepție generală proastă asupra domeniului agriculturii, cu atât mai mult cu cât oamenii nu percep încă faptul că marea majoritate a exploatațiilor agricole sunt private.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q05. În ce direcție considerați că merg lucrurile în România în privința agriculturii?

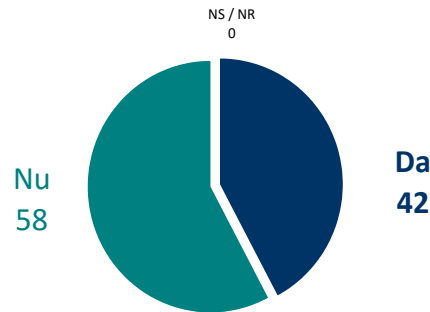

Percepția generală negativă se menține și în răspunsurile la întrebarea Q05. „Acum zece ani”, în percepția populară, înseamnă „ca înainte”, unde acest „înainte” este o perioadă imprecisă în timp, dar în general mai bună ca astăzi. Se observă că există „optimiștii” (circa o treime dintre respondenți) și „pesimiștii” (circa două treimi). Este foarte surprinzător procentul foarte mic (2%), practic nul, al celor care sunt de părere că situația este „la fel” ca acum zece ani. Această distribuție oferă deci o perspectivă foarte polarizată. Întrucât „acum zece ani” înseamnă anul 2010, an care nu a fost excepțional din punct de vedere al producției agricole, tindem să apreciem că „optimiștii” sunt persoane care cunosc în mai mare măsură agricultura românească, în mod direct, iar „pesimiștii” sunt cei expuși știrilor alarmiste din mass media.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q06. În momentul de față, dumneavoastră dețineți teren agricol?

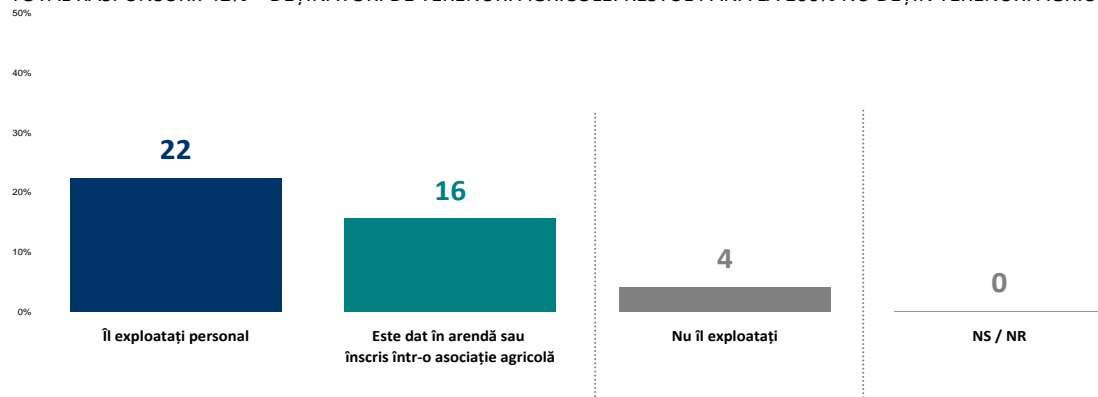

Se observă că un procentaj mare dintre români (42%) deține terenuri agricole.

Q07. Dacă DA,

Cum exploatați terenul agricol deținut?

TOTAL RĂSPUNSURI: 42% = DEȚINĂTORI DE TERENURI AGRICOLE. RESTUL PÂNĂ LA 100% NU DEȚIN TERENURI AGRICOLE

Procentajul deținătorilor de teren agricol se distribuie în: 22% cei care îl exploatează direct, 16% cei care îl dau în arendă sau sunt într-o asociație, iar 4% nu îl exploatează.

ROMÂNIA DURABILĂ

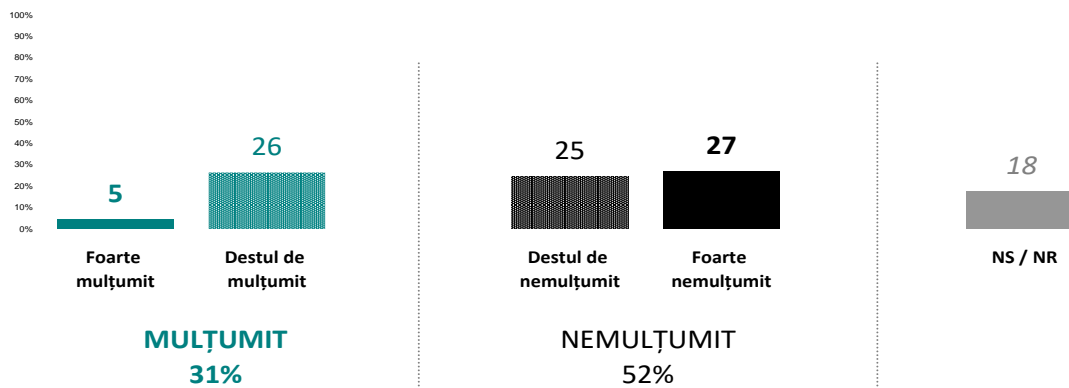
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Dacă îi scădem pe aceștia din urmă, ajungem la procentul „optimiștilor” de la întrebarea Q05.

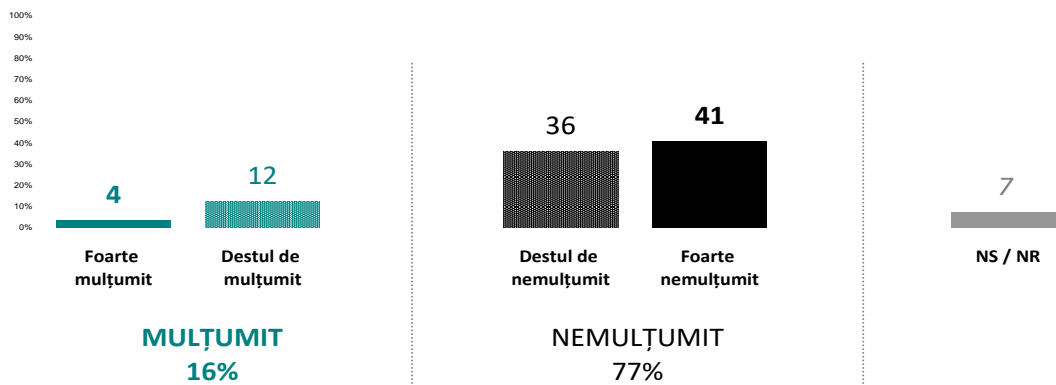
Q08-Q10

Acest pachet de întrebări sondează percepțiile față de câteva trei aspecte importante care țin de activitatea statului în agricultură.

Q08. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind cadastrarea terenurilor agricole?

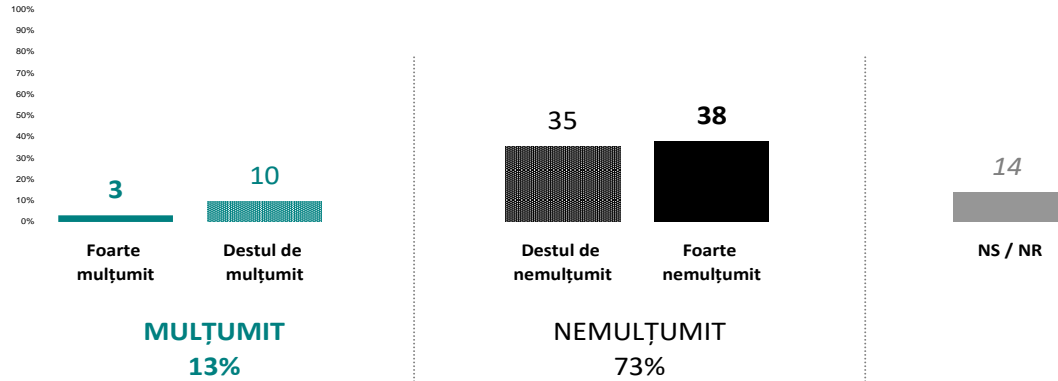
Q09. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind investițiile în agricultură?

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q10. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind protejerea suprafețelor agricole împotriva grindinei?

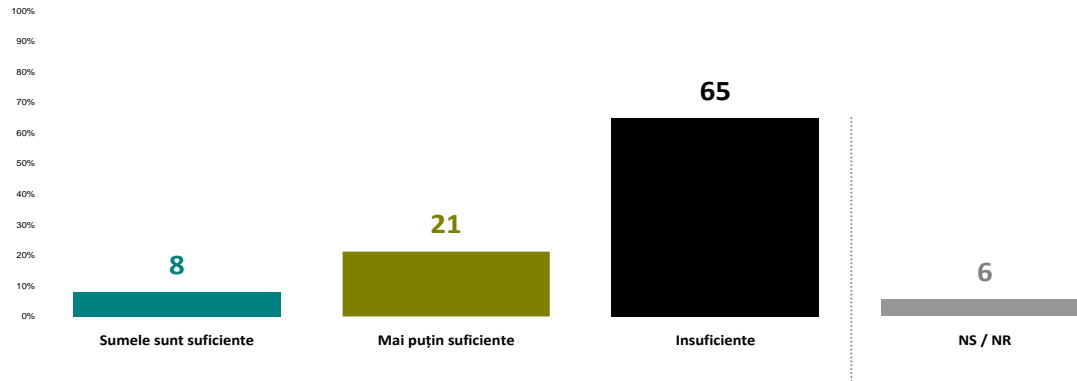
După cum se observă, cadastrul este activitatea unde nemulțumirea este cea mai mică (scor net de -21 pp), aceasta și pentru că una dintre condițiile impuse de UE este cadastrarea întregului teritoriu al țării. Cadastrarea este, însă, și tema cea mai concretă, cunoscută nemijlocit, de cei mai mulți cetățeni.

În celelalte privințe, scorul net este de circa -60 pp. Despre sistemele anti-grindină, cvasitotalitatea cetățenilor a aflat din mass-media, iar despre „investițiile în agricultură” percepția este la fel de vagă.

ROMÂNIA DURABILĂ

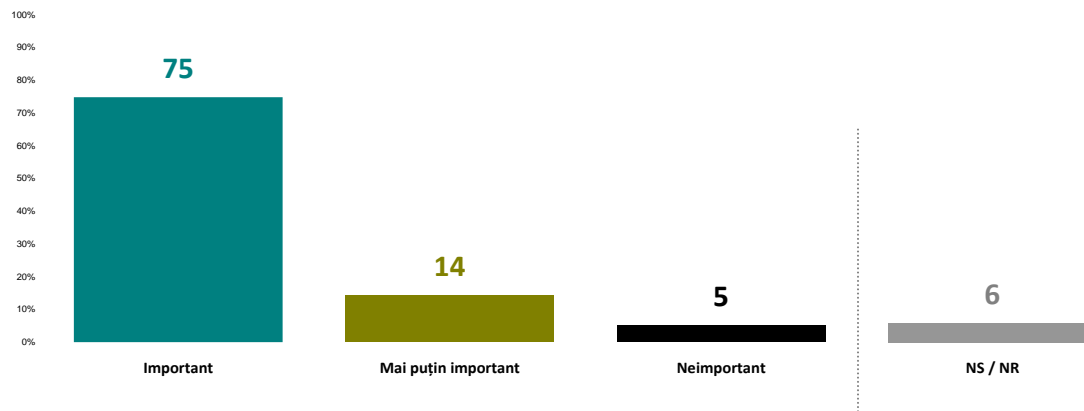
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q11. Considerați că în România sumele investite în agricultură sunt suficiente sau nu?

La întrebarea Q11, unde nu se face distincție între investițiile de stat sau private, se menține aceeași percepție de insuficiență a investițiilor. Doar 8% dintre respondenți consideră investițiile suficiente, în timp ce 65%, le apreciază ca insuficiente.

Q12. În momentul de față, cât de important este aportul agriculturii în Produsul Intern Brut al României (PIB)?

După cum se vede în diagramă, trei sferturi dintre respondenți apreciază aportul agriculturii în PIB ca „important”. Desigur, „important” este o caracterizare strict calitativă,

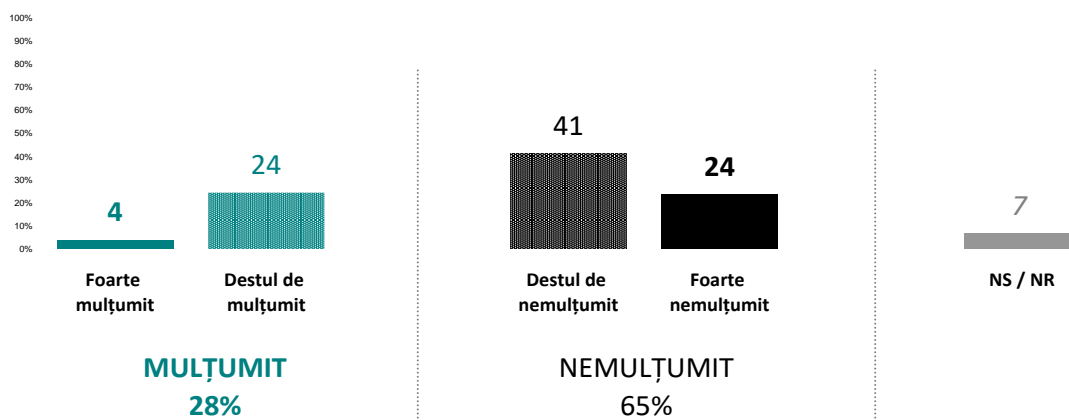
ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

dar sugerează un volum de cel puțin un sfert din PIB. Având în vedere răspunsurile de la Q08-Q11, putem presupune că, pentru majoritatea respondenților, acest volum este chiar mai mare, către jumătate. Ponderea agriculturii în PIB-ul României este însă mult mai mică și a scăzut de aproape cinci ori în ultimii 25 de ani, ajungând la circa 4% în 2020, conform datelor oferite de Institutul Național de Statistică și de biroul european de statistică Eurostat.

Această percepție poate fi explicată prin doi factori independenți. Pe de o parte, este clișeul istoric, perpetuat și în perioada comunistă, cel al „grânarului Europei”, pe de altă parte este efectul unui bombardament mediatic despre „dezindustrializarea României”, o chestiune reală, dacă vorbim de industria din perioada comunistă, dar care nu e legată de structura PIB-ului actual.

Q13. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de modul în care este atins potențialul agricol în România?

La întrebarea Q12, două treimi dintre respondenți sunt de părere că potențialul agricol al țării nu este suficient folosit. Nu putem spune, însă, cine sunt cei care sunt mulțumiți și cine sunt nemulțumiții (adică, dacă se poate face o corelație cu segmentele care dețin și

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

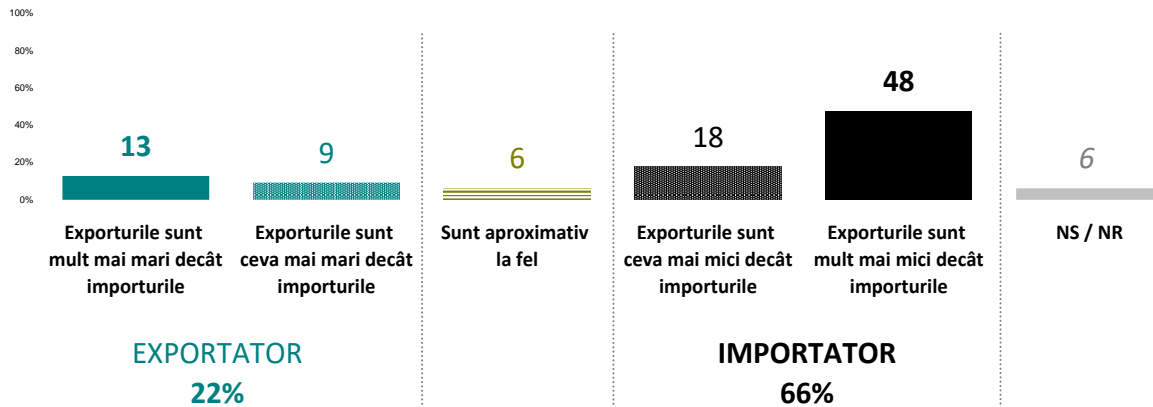
lucrază terenuri agricole). Dar se observă că distribuția răspunsurilor are o alură gaussiană, prin urmare, nu există o polarizare a opiniilor.

Q14. În privința producției agricole în România, părțile sunt împărțite.

Unii consideră că România este importator net de produse agricole: importăm mai multe produse agricole decât exportăm.

Alții, din contră, consideră că România este exportator net de produse agricole: exportăm mai multe produse agricole decât importăm.

Dvs. cu care din aceste opinii sunteți mai degrabă de acord?

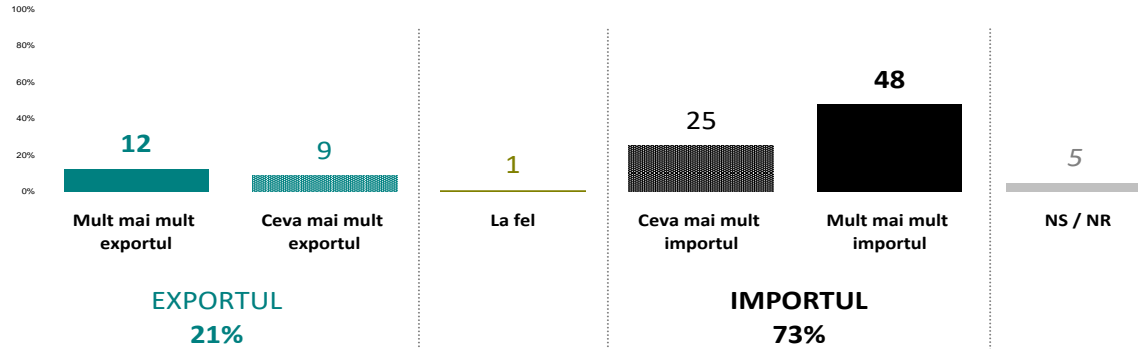

Nu pare surprinzătoare, în aceste condiții, corelația între răspunsurile de la Q13 și Q14. Cele două treimi dintre respondenți care sunt nemulțumite de utilizarea potențialului agricol al țării au o replică simetrică în cele două treimi care consideră că România este un importator net de produse agricole.

ROMÂNIA DURABILĂ

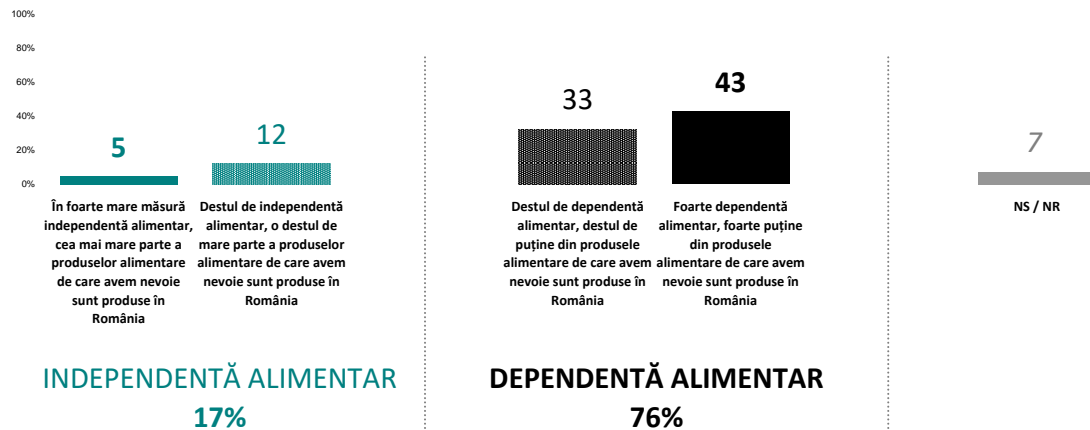
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q15. Considerați că în România s-a dezvoltat mai mult exportul sau importul de produse agricole?

Firește, percepția se accentuează în momentul în care se vorbește despre dinamica din comerțul cu produse agricole. Aproape trei sferturi dintre cei chestionați afirmă că importul s-a dezvoltat mult mai mult decât exportul. Este foarte explicabil, prin faptul că tot mai multă lume își face cumpărăturile în super- și hipermarket-uri, unde marea majoritate a produselor alimentare este din import.

Q18. Cât de independentă alimentară considerați că este România?

ROMÂNIA DURABILĂ

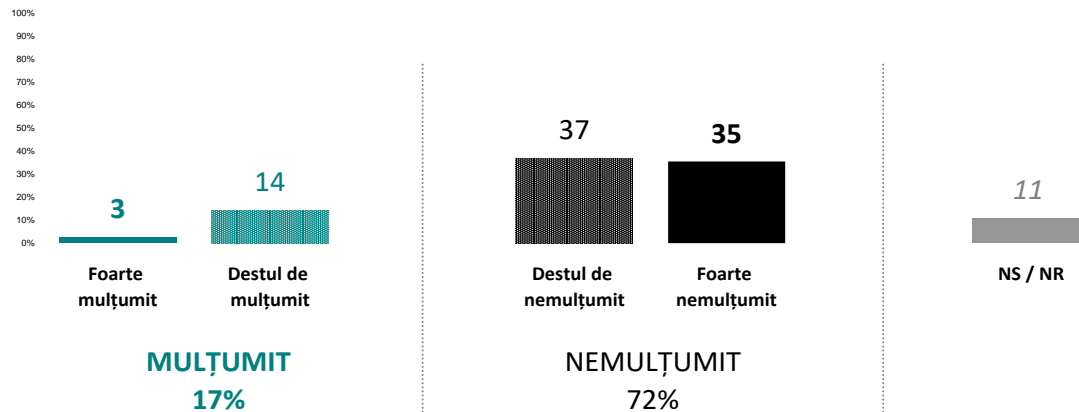
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Corolarul acestor percepții se exprimă foarte clar în răspunsurile la întrebarea Q18: trei sferturi dintre români consideră că țara noastră este dependentă alimentară, în timp ce doar 17% o consideră independentă și, între aceștia, numai 5% cred că gradul de independență este foarte mare.

Q16, Q17 și Q19

Aceste întrebări se referă la percepția respondenților în trei domenii ale agriculturii în care statul român poate interveni.

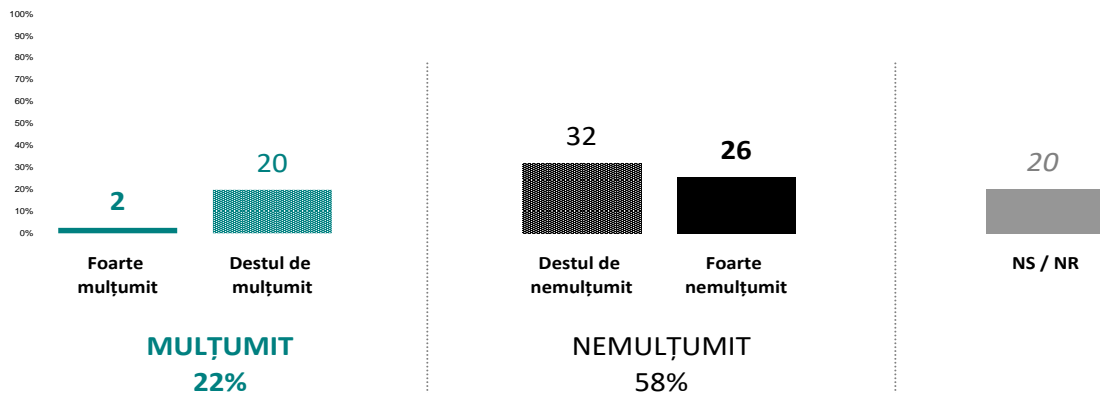
Q16. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind cercetarea și dezvoltarea în agricultură?

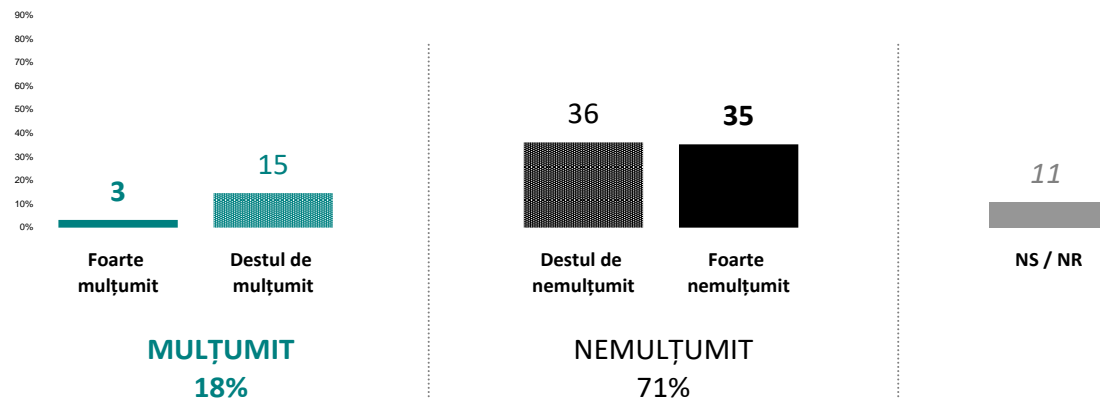
ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q17. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind sprijinirea creării de soiuri și hibrizi noi în agricultură?

Q19. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind sprijinirea produselor agricole ecologice, realizate fără pesticide, fertilizanți, hormoni de creștere și alte substanțe artificiale?

La aceste întrebări remarcăm, mai întâi, procentajele mari de NS/NR (cu un maxim de 20% la Q17). Asta înseamnă că sunt chestiuni asupra cărora nu se comunică public suficient.

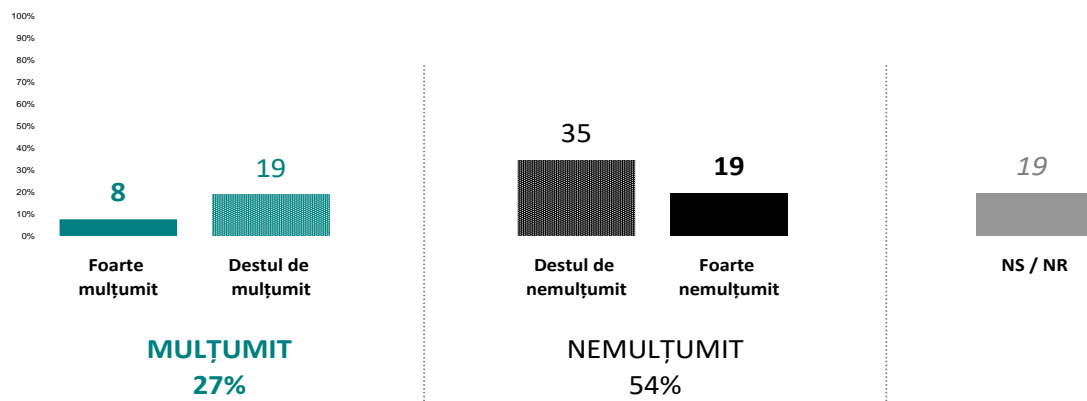
În al doilea rând, așa cum am mai remarcat, percepția generală a respondenților față de „activitatea statului român privind...” este dominant negativă, ceea ce își are originea într-o neîncredere sistematică în instituțiile centrale ale statului.

ROMÂNIA DURABILĂ

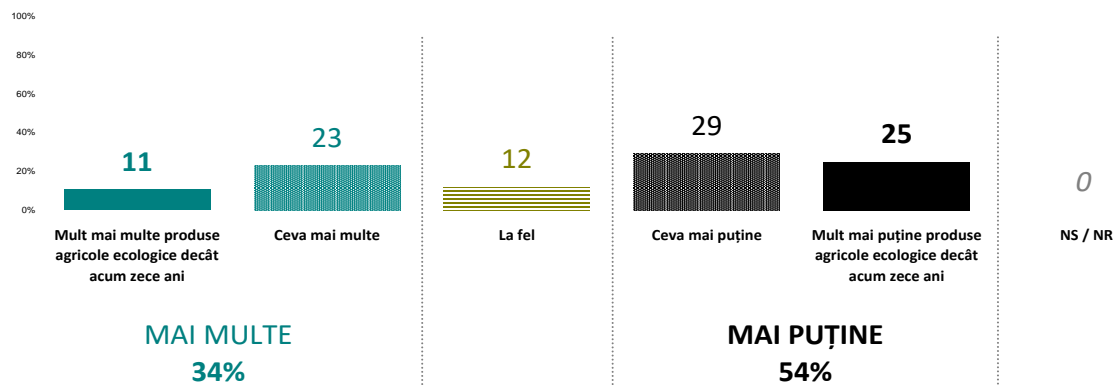
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

În fine, distribuțiile răspunsurilor sunt de tip gaussian, adică nu există, totuși, subiecte care să polarizeze opiniile.

Q20. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind sprijinirea cultivării și exploatării de plante medicinale și fructe de pădure?

Q21. Considerați că în România se valorifică mai multe sau mai puține soiuri de fructe de pădure și ciuperci comestibile, decât acum zece ani?

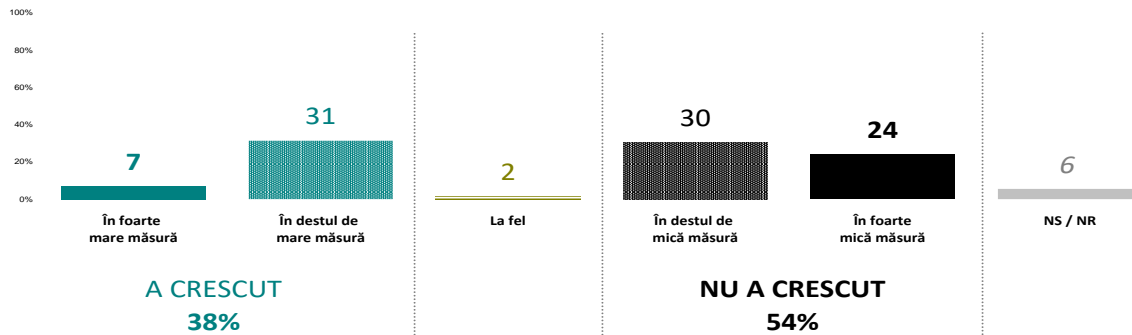

O nemulțumire relativă se menține și în aprecierile față de cultivarea și exploatarea plantelor medicinale și a ciupercilor de pădure (adică a unor produse ecologice, fără adaosuri de îngrășăminte sau pesticide). Și aici, de altfel, se simte lipsa de informare oficială.

ROMÂNIA DURABILĂ

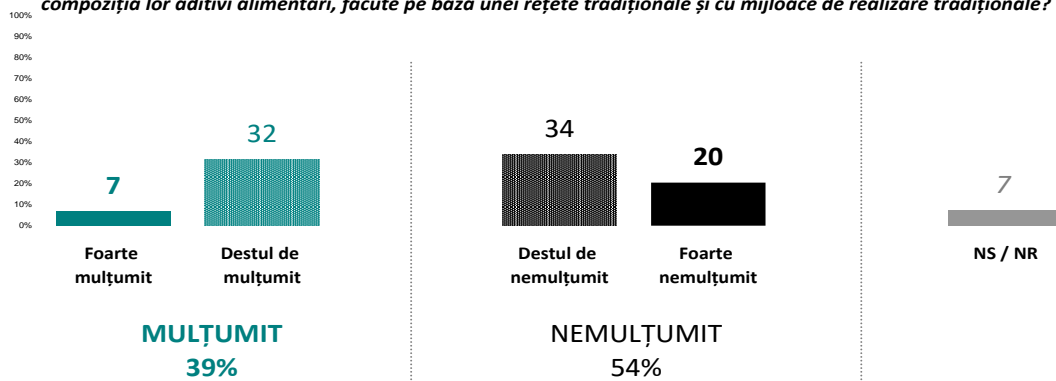
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q22. Considerați că în România a crescut numărul de producători agricoli sau nu, față de acum zece ani?

La întrebarea Q22 avem o distribuție relativ echilibrată a răspunsurilor. Este interesant că numărul celor care au răspuns „a rămas la fel” este foarte mic. Avem de-a face, deci cu o interpretare parțial „politică”: creșterea numărului de producători a fost considerată, *ab initio*, un lucru „bun”, iar nemulțumirea de referă, cu mare probabilitate, la percepția insuficienței ofertei de produse agricole românești pe piață.

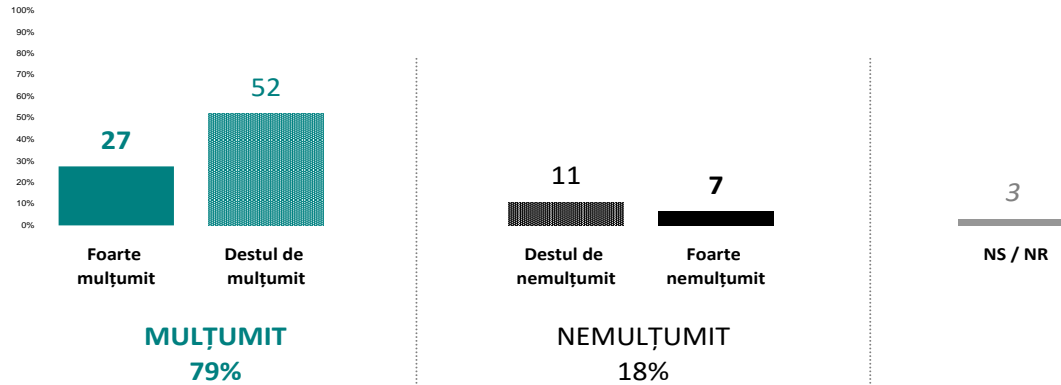
Q23. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind sprijinirea produselor alimentare tradiționale, adică a acelor produse fabricate în România pentru care se utilizează materii prime locale, care nu au în compoziția lor aditivi alimentari, făcute pe baza unei rețete tradiționale și cu mijloace de realizare tradiționale?

ROMÂNIA DURABILĂ

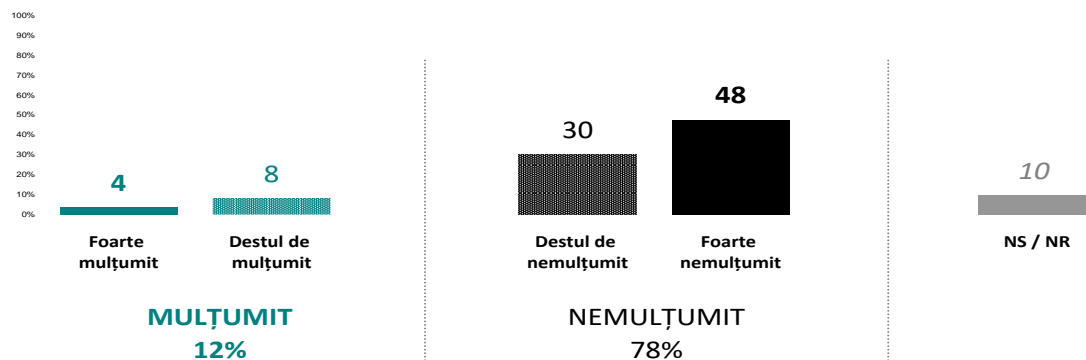
Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q24. În momentul de față, sunteți mulțumit de produsele alimentare tradiționale din România, așa cum le-am definit la întrebarea anterioară?

Răspunsurile la întrebările Q23 și Q24 confirmă comentariul de la Q22. Există o nemulțumire moderată față de cadrul instituțional care se ocupă de promovarea produselor tradiționale, dar nu sunt foarte bine cunoscute condițiile în care se acreditează aceste produse. Produsele tradiționale, în sine, sunt apreciate mai ales prin prisma faptului că sunt „tradiționale”.

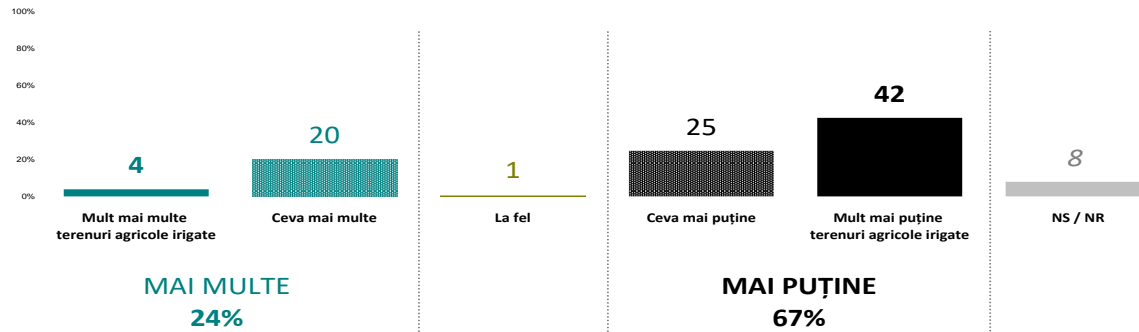
Q25. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind sprijinirea irigațiilor terenurilor agricole?

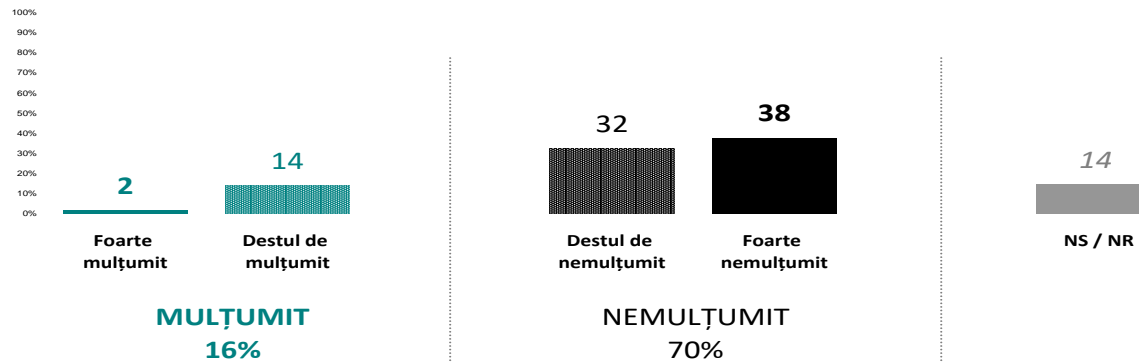
ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q26. Considerați că în România sunt mai multe sau mai puține terenuri agricole irigate decât acum zece ani?

Q27. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind lucrările de ameliorare și combaterea eroziunii solului și deșertificarea solului?

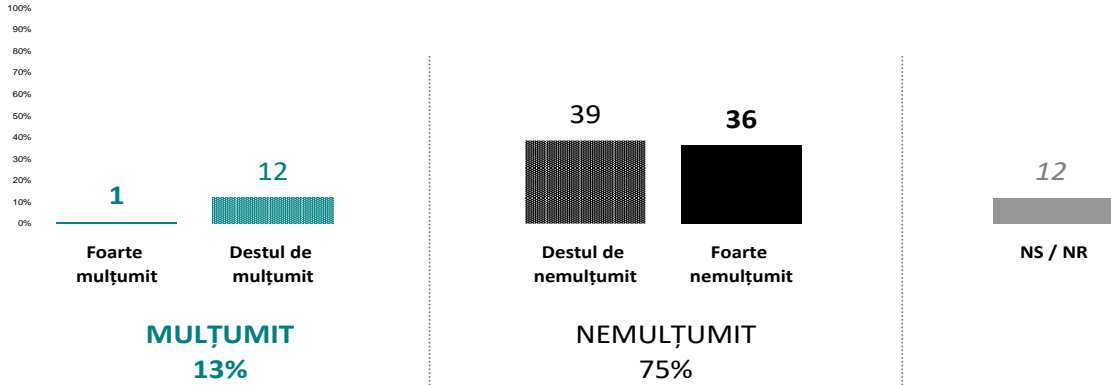

Percepția privind irigațiile urmează aceeași schemă: o nemulțumire accentuată față de activitatea statului român, combinată cu părerea că terenurile irigate sunt mai puține decât în urmă cu zece ani. Subliniem procentajul foarte mic al celor care sunt de părere că terenurile irigate „au rămas la fel”, cu alte cuvinte o percepție „politizată”, vizavi de *illo tempore* al regimului comunist în care se făcea multă propagandă în privința irigațiilor. Aceleași comentarii sunt valabile și pentru lucrările de îmbunătățire a calității solului.

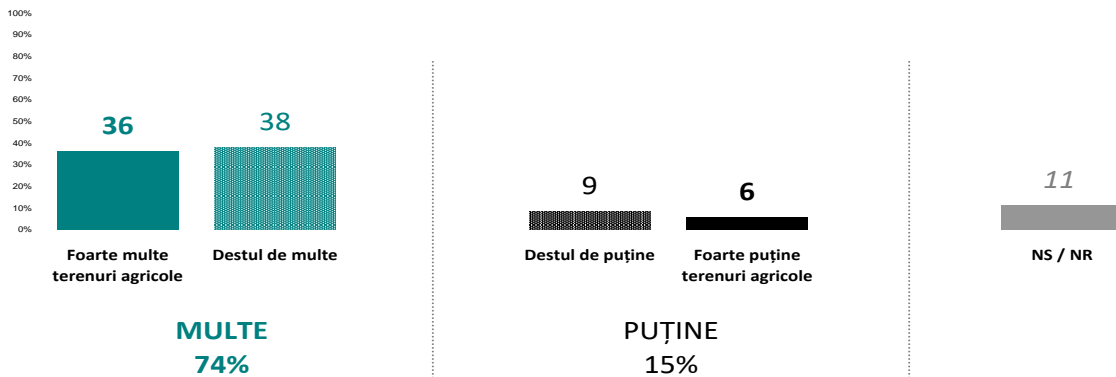
ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q28. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de aplicarea și respectarea legislației în vigoare privind combaterea poluării cauzate de substanțele chimice folosite în agricultura intensivă: pesticide, nitrați?

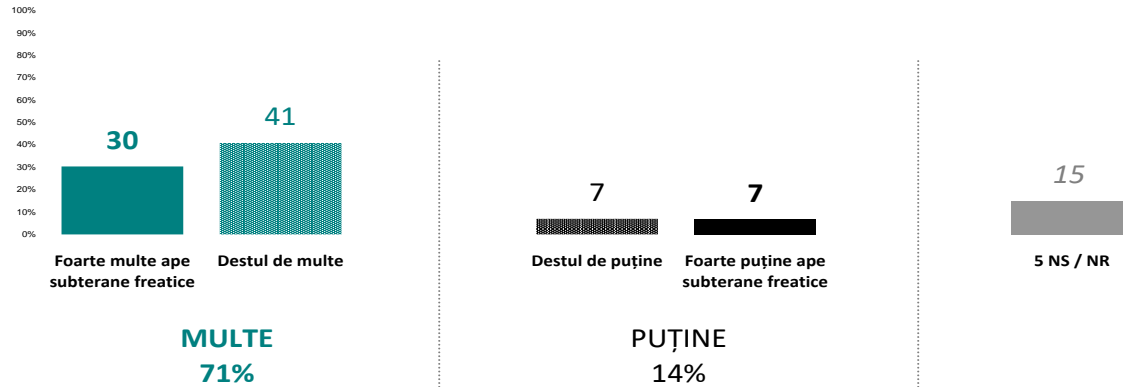
Q29. În momentul de față, în România, cât de multe terenuri agricole considerați că sunt afectate de concentrații ridicate de pesticide în sol?

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q30. În momentul de față, în România, cât de multe ape subterane freatice considerați că sunt afectate de concentrații ridicate de nitrați, ca urmare a agriculturii intensive?

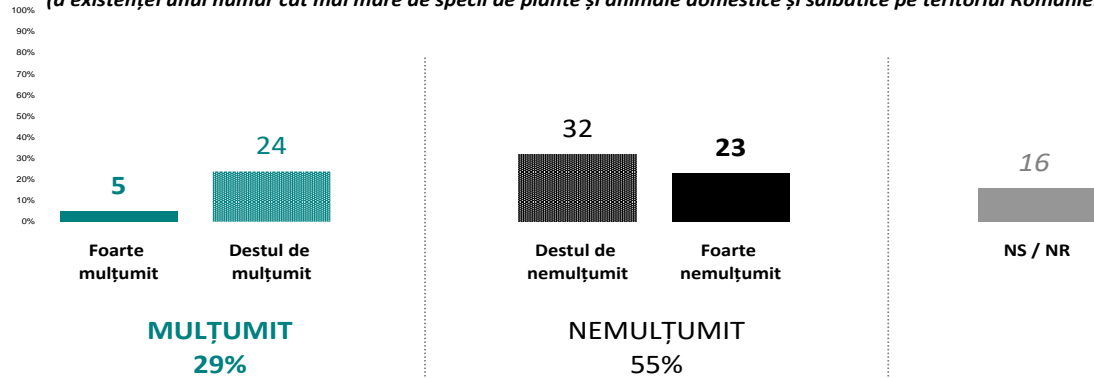

În cazul percepției poluării solurilor și apelor freatice cu substanțe chimice de sinteză, structura răspunsurilor reflectă discursul organizațiilor ecologiste: un discurs generalist, extrapolat de la date statistice europene, cu prea puțină legătură cu situația specifică din diferite zone ale țării. Mai întâi, să subliniem faptul că exploatațiile agricole sunt, astăzi, covârșitor private. Agenții economici privați nu oferă informații controlabile despre substanțele chimice folosite, iar informații despre terenurile afectate de poluarea cu pesticide și/sau reziduuri de îngrășăminte nu există, practic, în mass media.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Q31. Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind menținerea și extinderea diversității genetice a plantelor și animalelor (a existenței unui număr cât mai mare de specii de plante și animale domestice și sălbatice pe teritoriul României)?

O structură ceva mai echilibrată a răspunsurilor se constată la întrebarea Q31. Este vizibilă o judecată mai blândă față de statul român în chestiuni în care, pe de o parte, situația este percepută ca acceptabilă și, pe de altă parte, nici nu există pârgșii majore de intervenție a autorităților.

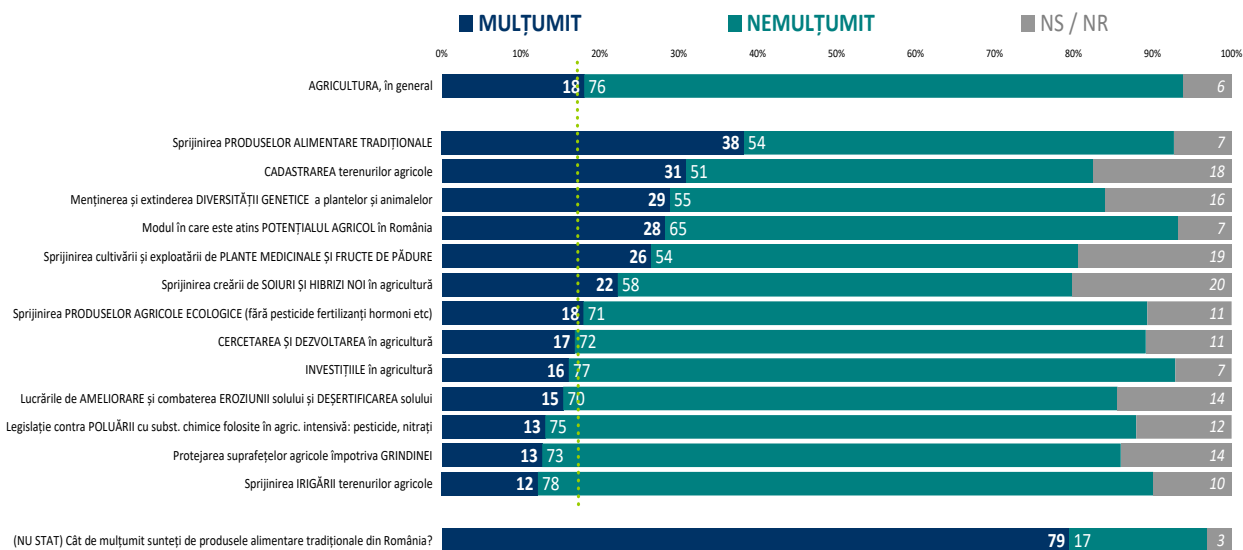
Pachetul de întrebări Q32-Q40 se referă la percepțiile generale legate de activitatea statului român în domeniul agriculturii și alimentației, precum și la obiectivele legate de agricultură și alimentație stabilite pentru orizontul anului 2030. Din motive sintetice și comparative, vom discuta răspunsurile la aceste întrebări pe baza diagramelor integrate.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

Cât de mulțumit sau de nemulțumit sunteți de activitatea statului român privind...

SINTEZĂ POZITIV vs NEGATIV

Așa cum am mai arătat și în comentariile din cuprinsul acestui document, satisfacția față de activitatea statului român este mică. Scorurile nete (pozitiv minus negativ) sunt, în totalitate negative. Pe agricultură, în general, avem un scor de - 58 puncte procentuale, iar în cazul sprrijinirii irigațiilor se atinge un scor de - 66 puncte procentuale. Este destul de puțin de spus în fața unor percepții atât de negative, cu atât mai mult cu cât, după cum am mai arătat în cuprinsul documentului, în multe situații, percepțiile sunt foarte departe de realitatea faptică.

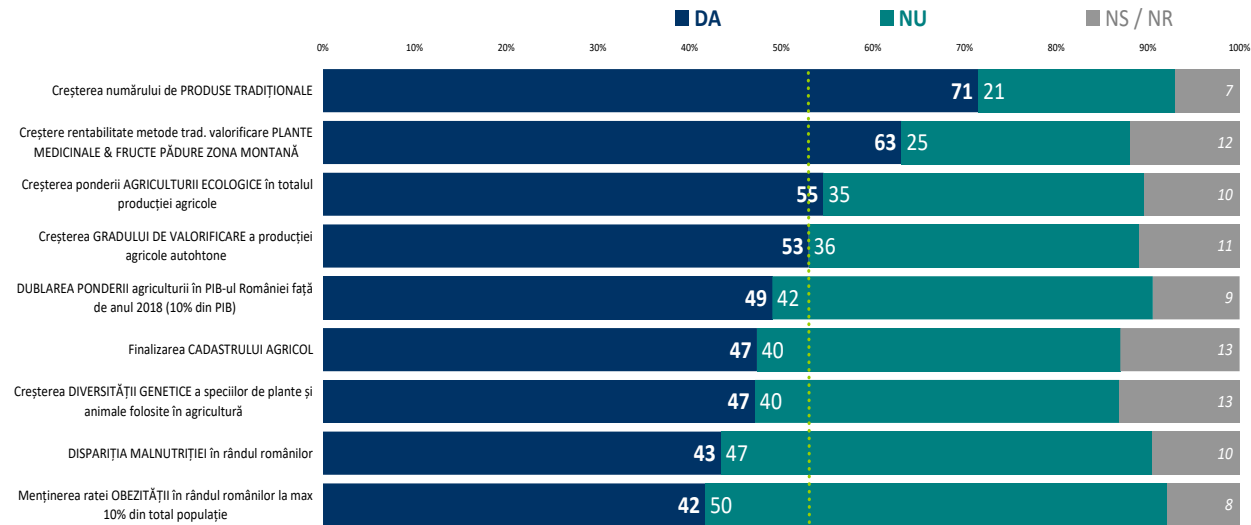
Desigur, o componentă importantă este comunicarea. Autoritățile ar trebui să comunice mai intens și mai focalizat pe grupuri țintă, astfel încât cetățenii nu doar să fie mai bine informați, ci și să devină, ei înșiși, parteneri în comunicare.

ROMÂNIA DURABILĂ

Proiect coordonat de către Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă

În ce măsură credeți că în România peste 10 ani, în 2030, vom ajunge să îndeplinim următoarele obiective...?

SINTEZĂ POZITIV vs NEGATIV

După cum se vede, pe ansamblu, ponderea răspunsurilor pozitive și negative este relativ echilibrată, deși marcată de un pesimism moderat. Se constată că obiectivele considerate cel mai probabil de atins (produse tradiționale, valorificarea plantelor medicinale și fructelor de pădure, agricultura ecologică) sunt apanajul unor întreprinderi mici și/sau familiale. Dimpotrivă, obiectivele care implică o politică de stat sistematică (eradicarea malnutriției sau păstrarea sub control a obezității) sunt percepute ca cel mai dificil de atins. Chiar și aspecte mai tehnice (finalizarea cadastrului agricol, de exemplu) sunt privite cu un scepticism relativ.

Se poate trage concluzia că românii văd agricultura și producția agricolă, în viitor, tot într-o cheie tradițională, legată de mica exploatație și de lipsa sprijinului pe care l-ar putea primi de la autorități.